

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Egyesületünk és a nemzetiségi kérdés. II.: *Vereczkei*. — Ne nézd a fecskét. Ugy-e, hogy fáj?: *Krúzselyi Erzsike*. — Hajdan: *Baáry Elemér*. — Kaukázuson keresztül. X.: *Csudáky Bertalan*. — Három könyv: *Dr. Zombory János*. — Irodalom és művészet: *Ór*. — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról.

Egyesületünk és a nemzetiségi kérdés.

Irta: *Vereczkei*.

II.

Az előadottak szerint Egyesületünk álláspontja a nemzetiségi kérdésben tiszta, világos és ép ugy összhangzásban van az államjogi elmélettel, mint «Rákóczy népé»-nek történeti hagyományával. Zavaró momentum csakis mintegy két évtized óta, az *egyháznyelvi türelmesség* terén merült föl közöttünk, amennyiben egyházi tudósaink egy része — símulva a latin szertartás *kihalt* nyelvi álláspontjához — már az 1906. évi pápai tilalom előtt is szakított a *Kutka* és *Roskovits*-féle kathekizmusoknak azzal az ósrégi tanításával, mely szerint ritusunk megkívánja, hogy az istentisztelet a nép nyelvén, illetve oly nyelven végeztesse, melyet a nép megért.

Ez az új iskola az 1896. évi pápai tilalom által természetesen nagy erőhöz jutott, de 1900. évi római zárandoklatunk következtében a templomi nyelv kérdése úgy saját egyházi tudósaink, mint a latin egyházi tudósok közt is újabb *consideratiók* tárgyát képezi s remélni lehet, hogy e kérdés minden érdekelt felet kielégítő oly megoldást fog nyerni, mely egyházmegyéink vegyes ajkú híveinek a nemzetiségi kérdésben való eddigi állásfoglalását állandóan biztosítani fogja.

Egy másik zavaró momentummal azonban mindaddig számolni kell, míg a nemzetiségi törvény fennáll. Addig ugyanis mindenkor lesznek egyesek szláv ajkú népünk vezetői közt, akiket nyugtalanítani fog az a gondolat: vajlon nem tehetnek-e maguknak szemrehányást abból, hogy e törvénynek úgynevezett kedvezményeit nem veszik igénybe? A hazafiúi érzés erre a kérdésre, mint eddig, úgy jövőre is megadja a feletletet, de mindenesetre csak megnyugtató lehet rájuk nézve az, hogy a jogtörténet és az államjogi elmélet tudományának világításánál ezek az igénybe nem vett kedvezmények oly *danausi ajándéknak* bizonyulnak, melyhez a magyar állam erejével való megmérkőzés nélkül nyúlni nem lehet.

Viszont a hegyvidéki segítő akció és az a becéző modor, melyben a magyar közvélemény Rákóczy népét felkarolta, fényesen igazolja a mi jogtörténeti felfogásunk helyességét s e tekintetben ne vezesse félre szlávajkú népünket az, hogy a becéző elnevezések közt a «hazafias nemzetiség» is előfordul, mert a tudomány világánál ez nem egyéb, mint *contradictio in adjecto* s tényleg is e becéző elnevezést a magyar közérzület csakis fegyvernek használja a kevésbé hazafias népfajok ellen.

Sok azonban még szlávajkú népünknek a magyarsággal való viszonyában a kívánni való, hogy elég legyen téve a tudomány követelményének: az *igazságnak*. A *társadalmi téren* még velünk szemben sem szünt meg a szűkkeblű sovinizmus. A pánszlávizmus gyanuja és a «*graeca fides*» állítólagos megbízhatlansága ma már senkit sem nyugtalanít ugyan komolyan, mikor a mi népünkről van szó, de még mindig bő ürügyet szolgáltat oly egyéni fontoskodások és elődsiségek kifejtésére, melyek egyfelől a nemzeti asszimilációt nehezítik, másfelől pedig és különösen, népünk és intelligenciánk rovására esnek.

Mintegy 15 év előtt történt, hogy egy Oroszországgal való háború kitörésétől félt a kormány s egy nagyon «előrelátó» miniszter aggódva kérdezte, hogy ha a háború csakugyan kitör, akkor «egy orosz pap fia» (X. Y. tagársunk), aki véletlenül oly hivatali pozícióban volt, melyen egy ártuló sokat lett volna képes ártani, — megtartható-e a helyén? Még régebben ugyan ez az X. Y. volt az, ki a kiegyezéskor átvett vasutak német bszolgálatának megmagyarosítását kezdeményezte és erőlyesen kézbe vette; mégis egy akkor a politikában nagy szerepet játszott Vezérigazgató, kinek valami hivatalos dologban a tyukszemére hágott, nagy lármát csapott, hogy ilyen *pánszláv* embert nem volna szabad oly előkelő pozícióban megtérni.

Véletlenül X. Y. származására nézve is magyar volt, de az ismeretes fogalomzavar, mely nálunk nemcsak a fajt, hanem még a vallást is összetéveszti a nemzetiséggel, lehetővé tett oly inzultusokat, melyeknek egy fajtbeli «orosz papfiúval» ép oly kevésbé lett volna szabad megtörténni.

Hiszem is, hogy ilyenek a központban ma már nem történhetnek, de még ma is a központ számlájára esik az a sok keserű igazság, amiben Petronius a Magyar Világ f. évi harminczötödik számában megjelent «Uj Honfoglalók» című cikkében elmondott, Főleg pedig a periferiákban még most is nagyon sok az olyan «föltötes lény», akiknek az az álláspontjuk, hogy ha nemzetiségek nem volnának, csinálni kellene, hogy legyenek, mert ők ebből élnek és csak így vélik megőrizhetni «úri» mivoltukat. Szegények az eszkimók országába képzelik magukat, ahol Madách «Ember tragédiája» szerint *numerus clausus* kell csinálni a húsevők közt, mert kevés a — foka!

Én azt hiszem, hogy Rákóczy György ismeretes egyháznyelv-reformátori ballépésén kívül főleg a sovinizmusnak ez a furcsa kinövése volt az, ami Erdélyben megteremtette az oláh nemzetiséget s valószínűleg ugyanez a beteges dispozczió működött közre abban is, hogy az

1868-iki magyar törvényhozás az osztrák szabású «nemzetiségek» elvét törvényileg recipiálta. Bizom azonban a magyar nemzet életében, hogy még idejében képes lesz felszívni ezeket a parazitabogarakat és a régi magyar nemesség példájára az egész vonalon újból felveszi annak a fajkeveredésnek folyamatát, mely nézetem szerint egységes nemzeti vérkeringést egyedül alkalmas biztosítani.

Ennek a szellemi és vérkeveredésnek legelső sorban a haza összes népfajaiból kikerült intelligencia körében kell megtörténnie, szem előtt tartva azt, hogy Magyarországnak vannak ellenségei a külföldön és lehetnek — sajnos — a belföldön is ép úgy, mint minden más országnak, de elismert intelligenciája nem lehet más, mint magyar.

És kérдем: Magyarország összes idegen ajkú népfajai közt melyik volna alkalmasabb erre jó példát adni, mint az, amely egyik előőrsi csapatával részese volt a magyar honfoglalásnak, később betelepedett zömében pedig kiérdemelte a *clementissima gens*, a *Rákóczy népe* nevét. *Deskó János* tiszteletreméltó alakja lebeg — újból is előttem, midőn lezárom soraimat, mert e valóban derék népfaj hagyományos hazaszeretetének még eddig soha senkisémmel adott méltóbb kifejezést, mint ő azokban a szavakban, melyeket híres cikkéből fentebb idéztem s melyeket érdemes volna márványba vésní.

Ne nézd a fecskét!*

*Túl a határon, messzi tengeren,
Mely szebb hazát keresni elmegyen:
Ne nézd a szálló fecskék utait,
Elérhetetlen vágyakra tanít!*

*A vágy egy könnyen szállongó madár,
Amely előtt nincsen tér, nincs határ.
Múltba, jövőbe egyformán csapong,
Míg héjjaképpen rá nem üt a gond.*

*És küzd az éles karmok közt vergődve,
Míg sebzetten lehull aztán a földre, —
Honnét megint fel csak sokára száll
A bús, beteg madár...*

*Ne nézd a szálló fecskék utait:
Elérhetetlen vágyakra tanít,
Ki tudja: szebb hazát, hogy hány talál?
— S hányat ér el az úton a halál?!*

▽ △ ▽

Ugy-e, hogy fáj?*

*Ugy-e, hogy fáj a
Mosolygó nyári táj gyors hervadása?
S ugy-e, ha látod a lomb ritkulását,
Bús érzés jár át?*

*Ugy-e, ha látod
Szenvedni, küzdeni felebarátod,
S a fáradt, szomorú, bús öregséget:
Közönnnyel nézed?*

*Pedig mi könnyen
Húll le a levél az őszi esőben
S öreggé a szív mily nehezen válik:
Szenved halálig...*

Krúzselyi Erzsike.

* Mutatványok a szerző «Örök esencében» cz. verskötetéből.

Orlói Sándor képviselő volt. Egy kissé elhízott, kényelmes ember, ki azonban tökéletes ízléssel öltözködött s kinek ez a tehetsége egészen jól állott.

Szerette az elpuhult aglegényt játszani s az már modorának a varázsa volt, hogy eme szerepében is rokonzenves tudott maradni. A klubban és a Házban, a társaságban és intim köreibben egyformán hatott az a kedves, önző és annyira egyéni modor, hogy azt eltanulni és utánozni nem lehetett. Pedig egész iskolája volt fiatal írókból s a politikai élet jövőendő reményeseiből, akik mind «a la Orlódi» ültek, jártak és beszéltek.

Még a szivarjának a tartását is ellesték s azt a lanyha, édes mozdulatlanagot, melylyel az asztal melletti vitákat hallgatta. Egy darab szélesönd volt ez az ember, amely jótékonyan hat mindenkire. Az asszonyok haragudtak rá és — rajongtak érte, bosszantották és — körülvették. Orlódi pedig állandó mosolyával, mely a diszkretné jelzett elégteliséget mutatta, úgy járt-kelt köztük, mint a fejedelem, aki inkognito élvezi az élet örömeit. Sohse tudtak meg tőle semmit, de viszont el is hitték róla mindent és állandó tisztelettel öveztek. Az évei számát nem kutatták. Ki hinné el, hogy csak annyi lenne és ki mondaná, hogy többnek gondolta? Ő fölötté állt az idők erejének: aglegény volt fiatalon és ilyen marad örökké. Senki se fogja látni, hogy öregebb lesz.

Orlódiiban sok jó tulajdonsága mellett meg volt a családias vonás is: szerette a rokonait és arra sosem volt rest, hogy ezt kimutassa. Volt pl. a fővárosban egy öreg nénikéje, elég közeli rokon ugyan, de annyira ósdi és egyszerű, hogy ez bárki mást fölmentett volna a barátkozás alól.

Orlódiit nem. Ő rendszerint fölkereste, ebédelt nála, névnapján meglepte és ha érdekes ülés kínálkozott, maga vitte el a Házba.

Ezt pedig nem hiúságból tette, hogy lássák, milyen kitünő ember ő, sőt még csak nem is gyöngédségből. Itt is az ő külön, sajátos önzése nyilvánult, mely az egyéniséget formálta s mely anyfiaknak javára vált.

Jól érezte magát az öreg nénikénél és ezt nem adta oda semmiért sem. Szerette ott az egyszerű, tiszta szobákat, a széles kerevetet, ahol kedvére pihenhetett s azt a tiszta levegőt, amelytől fölüdült. Ott nem kellett modort alkalmaznia, nem kellett a formák szerint mozognia; jött, ment, amint neki tetszett s úgy érezte, hogy ilyen teljes nyugalomra szüksége is van olykor. Ha már sokat dolgozott és sokat volt társaságban, fél napra okvetlenül elszökött ide és ezek voltak az ő, n. pihenő napjai. A jó néni pompás ebédrel szolgált, amihez legtöbbször ő járult, vidámak voltak, tréfáltak, nevettek; Orlódi még titkos terveit is szőnyegre hozta és itt el merle mondani családiasait is. Nagy, viharos ülések után egyenesen oda ment a Házból, ideges volt, mogorva és szó nélkül vágta le magát a dívánra. Ilyenkor nem szólt hozzá senki, még az öreg Vera se mert mozdulni a konyhában s ha azután elmúlt nehéz hangulata, ő maga szólt ki az ajtón:

— Nénikém, hát jöjjön ide!

Szerették őt és megbecsülték és ő boldog volt köztük. Egyszer némi változást hozott közéjük a néni unokahúga. kit az valahonnan Erdélyből hozott föl magához, hogy ne legyen egyedül.

Orlódi tudta, hogy meg kell szokni a kis leányt és igyekezett, hogy minél könnyebben menjen a dolog. Ő maga hiszen szívesen is bibelődött vele, de ezt csupán figyelmességéből tette, minden különös érdeklődés nélkül. Mariska t. i. sápadt, félszeg kisleány volt, nagyon becsületes és őszinte lélek ugyan, de félnék és alázatos. Orlódiit pedig bosszantotta ez a zsáner. Nem értette meg, hogy lehet női lélek, amely végre is uralkodásra termett, hogy lehet ennyire szolgái.

Azután neki magának is volt egy Mariska ismerőse, pompás, kacagó asszony, egészen az ő ízlése szerint való. És Orlódi a fejébe vette, hogy minden Mariskának szökének, hódítónak és szeszélyesnek kell lenni.

Nem tudta elhinni, hogy ez is Mariska lehessen és nem bírta elképzelni, hogy ha már az, hogy lehet ilyen?

Hanem azért szépen megfértek együtt. A kis leány alázatos lelkének erejével ragaszkodott a bácsijához, ő pedig, aki szokva volt az ilyesmihez, csak épen

beleilleszkedett helyzetébe. Otthonos lett, nyugodt lett és élvezte a szeretettel környezett emberek boldog derűjét.

Egy forró júliusi napon Orlódi, aki csak ősszel készült útra, ott ebédelt a néminél. Nem igen bírta a hőséget és valódi jótétemény volt rája nézve a besötétített hűvös szoba s az ebédnek kellőképpen kihűtött fogásai.

Pompásan érezte magát, fecsegett, tréfálkozott és ezerféle bohóságot hordott össze, mint az olyan ember, aki elemében van. Mariska szeméi áhítatosan tapadtak rá, de a mosolyából nem sok jutott ki. Hiába, ez a kis leány nem volt jókedvre teremtve!

A néni azonban, kit az öcsce hangulata dirigált egészen, boldog volt, nevetgélt s egyszer csak kérő, bizalmas arccsal fordult hozzá:

— Nézd csak, Sándor fiam, megteheinel nekünk egy szívességet. Mariskának holnapután haza kell utaznia egyik rokonok esküvőjére. Nagyon szerettem volna, ha olyan jó vagy és lekíséred.

Orlódinak hunczut jó kedve volt, amihez bizonyos jövődől örömei tudata is hozzájárult, most azonban úgy érezte, föl kell kaczagnia. Hogy, ő ebben a rekkenő hőségben, fülledt vasúti kocsiiban Erdélyig utazzék le ezzel a szótlán kis leánnyal, na, ez kítőnő ötlet! Minden erejét össze kellett szedni, hogy el ne nevesse magát, előbb még a borát is kiitta és csak azután mondotta lehetőleg komoly arccsal:

— Sajnálom, nénikém, de lehetetlen. Lehetetlen, folytatá még komolyabban, nekem szerdán dolgom van.

— Kár, mondá a néni. Mariska hiszen okos leány, bárhová is elereszthetem, de mégis jobban szerettem volna a te kíséretedet.

— Igazán sajnálom. Udvariasan intett a kezével s ezzel az ügy befejeződött. Mariska ugyan szégyenkezve hajolt a tányérja fölé, a bácsi kedves hangulata azonban csakhamar eloszlatott minden zavart.

Orlódit még a lépcsőkön is mulattatta az eset. Hogy ő Erdélybe menjen! És épen most, amikor az a bizonyos Mariska asszony bejön egy pár napra a nyaralásukból!

Jóízűen mosolygott rajta s estére aztán elfeledte az egész ügyet.

Másnap reggel Orlódi a Margitszigetre akart menni, útközben csak egy villamos kocsira kapott fel, amely jócskán tele volt már zöldbe készülő utasokkal. Ő maga mindjárt kint is maradt a kalauz mellett, szivarra gyújtott és nekidülve a kocsi hátának, olvasta az újságot. Szép, árnyékos úton haladtak, kényelmesen olvashatott, miköz-folyton szálltak le-fel az utasok s a kocsi már egészen megtelt, mikor kis hölgytársaság ostromolta a főlhagót. Orlódi látta, hogy tolongnak be az ajtón és titokban örült a maga jó helyének, amit nem vehetnek el tőle s amit nem kell átadnia. Odalent színes kavardás támadt a világos nyári öltözékek között, hangos beszéd, fecsegség, az utazók rendes lármája hallatszott ki, amely hirtelen elnémult egy pár pillanatra. Mindössze az történt, hogy mivel senki sem adoít helyet az ott ülő urak közül, magas, szikár alkatú, de kissé görnyedt tartású, fehér hajú öreg úr emelkedett föl a hölgyek előtt. Komoly eleganciával öltözködő, előkelő úr lehetett, túl a hetven éven. Óvatosan állott félre s mikor a helyét odahagyta, az előtte álló fiatal leány bájos zavarral védekezett:

— Oh nem, nem, kérem... köszönöm. Ő azonban finom mozdulattal hárfította el az ellenvetést:

— Kérem, kisasszony, foglalja el.

A leányka fülig pirulva, boldogan ült le, Orlódi pedig, aki mindezt végig nézte, maga is úgy érezte, hogy lassú pirosság önti el az arcát. Őt magát nem érte megszegyenülés és mégis zavartan nézett az öreg úrra, ki pálczáját a lecsüngő fogantyúba akasztva, nyugodt egyszerűséggel állt a hölgy előtt, akinek szolgálatot tett.

Igen, ez még a régi kor! Az a kor, amelyben még őszintén tisztelték a nőket. Nem a szépséget és az ifjúságot bennök, hanem magát a nőt. Az a lovagias kor, amikor még tisztességné tekintették a szolgálatot, mit a nőnek tettek.

És föltűnt előtte egy csöndes, sápadt kis leány, aki egyedül utazik a fülledt vasúti kocsiiban és nincs. aki egy pohár frissítőt nyújtson oda neki? Csupán azért, mert ő a mai kor gyermeke... Azé a koré, amely nem lovagias többé, hanem csupán udvarias és az is csak úgy, ha oka van rá.

Egyszerre ideges lett. Bosszúsan nyomta össze a szivarját s a még félíg sem égett havannát messze kidobta a kocsiútra, érezte, hogy bántó, kellemetlen érzés lepi meg.

Délután újból eszébe jutott ez a dolog. Szinte akaratlanul gondolt rá vissza és az öreg úr alakját most már úgy látta, mintha hosszú, finom újj lenne, amely intőleg emelkedett föl előtte.

— Nagyon is messze mentetek és nagyon elmaradtatok attól, ami díszít titeket.

Maga sem tudta miért, olyanféle zavart érzett, mint egyszer, mikor egész fiatal korában rásütötték, hogy mulasztási követett el.

Igen, de az csak feledékenységből történt vele. Úgy van és ezt is csak valami különös szórakozottságból követte el.

Egészen fölvidult erre a gondolatra s még tovább fűzte az eszméit, szinte öntudatlanul irányt változtatott sétája közben.

— Sándor, kiáltá a néni, mikor a csöngetésre elébe jött, nem is számítottam rá, hogy ma látni foglak!

Orlódi sietőfélnen csókolt neki kezét.

— Csak pár pillanatra jöttem, nénikém, csak épen azt jöttem megmondani, hogy az ügyeimet rendbehoztam és ha Mariskának is úgy tetszik, holnap utazhatunk.

Az ajtóban erre halvány kis arc tűnt elő, mely most színessé vált az örömtől s a néni elérzékenyülten ölelte őt magához.

— Oh Sándor, igazán jó fiú vagy! Orlódi kacagva védekezett.

Oh dehogya, dehogya, mondá vidáman, mint az olyan ember, aki érzi, hogy helyén való dolgokat beszél. Hisz ebben nincsen semmi, ez nagyon természetes dolog.

— Nem vagyok ám még olyan öreg, tette hozzá negédesen és egészen halgan, hogy a kis leány meg ne hallja, hogy ilyen apró szívességekben ne számíthatnának reám.

Jókedvűen búcsúzott el s amikor kiért a langyos esti levegőre, szinte boldogan gyujtott a szivarjára.

Orlódi másnap reggel a pályaudvaron fecsegett néhány ismerősével.

— Erdélybe megyek, mondta jókedvűen, egy kis hűgomat kísérem le, de már holnapután itthon leszek.

— Nagyszerű ember vagy te, az már igaz, mondák neki. Hát te még ilyenekre is ráérsz? Orlódi zavartan mosolygott. Eszébe jutott a tegnapi eset és hogy elüsse a dolgot, vidáman jelenté ki:

— Hja, barátim, ha nőről van szó, mindenre rá kell érnünk!

Kaukázuson keresztül.

Irta: Csudáky Bertalan.

X.

Utolsó este! — Holnap ilyenkor, — szólott udvariasan a posta-delizsáncz gruziai származású kalauza, — ott hálunk valahol a hősipkás *Kazbél* tetején. Előjegyezte a nevemet, megsodorta hatalmas bajuszát fitogtatta a naprendjét s látni engedte báránnyal sípkája alól azokat a beforrt sebeket, melyeket a gruziai hadi országu-ton a rabló gorcokkal és csecsenczekkel való küzdelemben kapott. Valaha életveszélyes vállalkozás volt a gruziai úton végig utazni. A hegyi lakók orvtámadásainak minden pillanatban ki volt téve az utazó, pedig már akkor is bátor kozákcsoapatok őrfették Kaukázus országújjait. Most azonban már más világ van Kaukázuson is. A nyári hónapokban igen sok orosz turista keresi föl Vladikaukáz, ahonnan a festői szépségű gruziai út bebarangolására indulnak. Aki a delizsánczon jó helyet akar kapni, annak az indulás előtt legalább két-három nappal jelentkeznie kell a postahivatalban. A tetszkij-i kormány-zóság székhelyétől azonban nem olyan könnyű az elbúcsúzás, mint más unalmas, szürke mezővárostól. Még ha azt is tudja a turista, hogy néhány évvel ezelőtt a

helybeli lakók még a legelső hotelben is gyilkoltak és raboltak Vladikaukázban, még akkor se siet innen, mert ez a város már határozottan kaukázusi jellegű s a törzsek érdekes, tarka áradata fogva tartja az idegent.

A nyári kert sport-pavillonjában vígan voltak, amikor odaérkeztem. Villamos fényárban úsztak a zöld galyakkal díszített termek. Épen egy jótékonycélú fényes táncmulatságot rendeztek a helybeli kaftános notabilitások. Mindenki a legfényűzőbb nemzeti ruháját öltötte magára. Szeszélyes művészek fantasztikus farsangi jelmezestélye unalmas szürkeség ehhez a színes ázsiai tömeghez. Előkelő gruziák, kabardok, lyezginék, cserkeszek s még sok más típusa ennek a hegy-völgyes birodalomnak, ázsiai értelemben vett kifogástalan gavallériával rendezett estélyt adott. A szokatlan jelmezek kiabáló tarkasága néhány perc alatt elvesztette minden bizarrságát, mihelyt a fajok külön csoportokban tömörültek. A tatár *baulbszi* (zenész) hatalmas dobpergéssel jelezte a táncot. A *lyezginka* (kaukázusi nemzeti tánc) kecses, hajlékony mozdulataiban kibontakozott a nyúlánk természetű, szép asszonyok és férfiak ritmikus taglejtése, melyet a kaukázusi fajok különös etikettszabályai egy percre sem tettek unalmassá, vagy izléstelené.

Aranyaszomántos, hófehér, piros, kék és fekete kaftánok kecsesen libbentek a tüzes lyezginka gyors fordulójánál. Szürke, fekete, fehér és barna báránybőröspikák, ragyogó orosz bagariacsizmák, villogó ezüstnyelű kindzsálok; magas, karsú természetű lyezginék és kabardok, napbarnította arcok, csillogó fekete, merész vállalkozást rejtő szemek, a nők pazar színekben pompázó nemzeti viselete, az elektromos ívlámpák (már ilyen is van Vladikaukázban) fényáradatában, leírhatatlan hatást gyakorolnak arra, aki a Kelet törzseit még nem látta ünneplőben. S amikor ez a kaleidoszkopikus hullámzó színes tömeg tüzes *kabard* vagy az izgató ritmusu *tulumbás* táncba fog, egy mesevilágba, a tündér királyleányok lakodalmi ünnepére ragadja a képzeletet s a részegítő mámorból csak a fölkelő nap beszűrődő arany sugarai rázzák föl szívünket, jelezvén a komoly valóságot, a nappalt. Kivirradtig tartott az ünnep, fáradhatlanok a táncban és a mulatozásban, akárcsak mi, temperamentumos magyarok.

A delizsánc előállított. Mindenki elfoglalja a helyét. A négy kabard ló már erősen toporzékol. A podgyászokat erős kötelekkel odaerősítik a postakocsi fődélzetéhez. A kaftános kalauz övéhez illeszti az élesre fent kindzsált. Báránybőrtársolyába helyezi a töltött revolvért, jelzőkürtöt is akaszt a nyakába, hogy a hegyi út veszedelmes fordulójánál kitérőre figyelmeztesse a szembejövőket. Fölszállunk mindannyian. A kocsi a fűrgé mokányok közé csördít. A nehéz kocsi átrobog a Terek magasra épített fahídján s néhány perc múlva hátunk mögött már csak egy nagy porfelhő jelzi a gruziai út kiinduló pontját, Vladikaukáz.

Nemsokára bekopogtatunk a népvándorlás irtózatos sziklakapuján s bekalandozzuk a félelmetesen szép Kaukázust. Hűséges úttársunk lesz a zúgó *Terek*, a habzó *Aragva* és Lermontov tüzes *démona*. A Noé tervei szerint készült öblös postakocsi kifogástalanul halad. Az apró, de szívsó kabard lovak úgy mennek, mintha a mesebeli sárkányok ivadékaik volnának. Gyorsan odaérünk a történelmi nevezetességű *Darjál* hegyszorosba. A komor völgy sziklaóriásai között bástyaszerű épület ötlük a szemünkbe. Merész, parancsoló tekintetű kozákok laknak benne, a vadregényes és veszedelmes gruziai út becsületos és kitartó őrei, kik szigorúan ügyelnek a néphullámzás nyers és prédára leselkedő ivadékaira.

Megrázkódunk, megboradunk a *Darjál* kapu szikla-falaitól, mintha a história könyörtelen ítélőszéke elé kerül-

tünk volna. Nemzetek tragédiája játszódott le ebben a keskeny sziklaszorosban. Itt zajlott le a mohamedán szekták élet-halálharca. A história s a hagyományok szerint *Derbent* vidékein keresztül erre vonult be Ázsiából Európába a népvándorlás minden törzse. *Mirván* ibériai császárrelti a nagy dicsőség, ő építtette ezen a vidéken az első várat. Ez volt egyúttal a régi Gruzia egyik végvára. A hagyomány szerint erre vonultak keresztül a hunok és az avarok — s Kaukázus majd minden törzse.

A nyolczadik században már a kazárok és arabok háziuraskodnak itt s a XII-ik században Ázsiának már majd minden törzse magáénak vallja Kaukázust. Az 1189-ben átvonulni keresztleshadak ivadékaik még ma is itt élnek a gruziai út mentén s rendkívül büszkéek őseikre. Fényes hadi ruhájukon ott viselik a virágok közé kivarrt keresztet. Az oroszok először a XVI-ik században jelentkeznek ezen a vidéken, amikor Kachétia fejedelmének gazdag ajándékot vittek a moszkvai Kreml kincseiből. A XVIII., sőt még a XIX. században is napirenden voltak itt a rablások. Volt rá eset, hogy a hegyi lakók száz főből álló karavánt is, fényes nappal, minden ceremónia nélkül kifosztottak és legyilkoltak. A mult század leghirhedebb és legfélelmetesebb rablója *Tato-Czulukidze*, akinek valóságos hadserege volt a tifliszi guberniumban. A rablók ebben az időben nemcsak muzulmánok, de még keresztények is, leginkább osszettek, lyezginék, tusinok és örmények, akik vakmerőség dolgában erősen versenyeznek Kaukázus legendás hőseivel s állandó mozgósításban tartják a kozák őrszemeket és a rendőrséget. Legnagyobb rablás folyt a *Szunsi* nevű ingus falu környékén. Ez a nyomorúságos község különben még most is csupa rablók-ból áll. A kaukázusi rabló nemcsak kindzsállal, hanem revolverrel, sőt vontacsövű puskával van fölfegyverkezve. A gruziai úton még nem is olyan régen, csak úgy lehetett közlekedni, hogy az utasokat már jóval napnyugtá előtt az állomásokon helyezték el s reggel nem indultak el korábban, csak mikor a kozáksapatok már az útszéleken czirkáltak.

A darjál hegyszoros legnevezetesebb pontja az óriási feketeképvű sziklatömbön épült, de most már romokban heverő *Tamara* vár. A legendák ködébe burkolt erősség nagy szerepet játszott a gruziai császárnő korában. A szürke romok törmelékeiből még kisért Gruzia tündéri szépségű uralkodónője. Mondják, hogy szerelmi hevében leszáll a tajtékzó Terekhez s igéző mosolylyal *Darjál* sóiét ölébe csalja a vándort. Történelmi alakja már szétesett s a gruziai nép hitében ma már csak a legendák Tamarája él. Lermontov öökéző balladája és Zichy mesteri rajza élénk színekben őrzik «az angyali bájú sátán romantikáját». Kazbek felől, a tuzemczek szerint *Beslam-Kortá*-ról óriási hófúvások jönnek a darjál szoros felé és sokszor annyira betemetik, hogy heteken át szünetel a forgalom. A gyakori orkánokról az útát őrző kozákok már sok mende-mondát hoztak forgalomba. Egyik-másik, ha megkésve érkezik a családjához, azt szokta mondani: «A zivatar a Tamara vár romjaitól átrepített a Terek túlsó partjára, nagy kerülőt kellett tennem, hamarabb nem jöhettem, mert onnan ismét egészen a Sztolovájá-goráig repültem. Bajom nincs, csak a vutkis üvegem törött el útközben». A darjál hegyszorosban a 70-es években oly zivatar dühöngött egy ködös őszi napon, hogy épen a Tamara vár romjai alatt haladó postakocsit, mely állítólag 500 ezer rubelt vitt aranyban Tifliszbe, az orkán lesodorta az útról a Terek sziklaik közé s lovastól, mindenestől annyira betemette mázsás kövekkel, hogy mai napig nyoma veszett. A rabló ingusok és tuzemczek, ha erre vetődnek, még ma is nagy izgalommal állnak meg a sziklarakás előtt, mely alatt 500 ezer csengő aranyrubel pihen zavar-talanul.

A darjái kozákország állomásától még egy pillanatra fölbukkannak a Tamara vár szomorú omladékai, de a merész kanyarultnál, melyen befordulunk Kaukázus hegyóriásai közé, csakhamar felhőkbe borul a démoni szerelem szétrombolt tanyája.

(Folytatjuk.)

Muzsika szó.

Kaczag a húr, a zene szól.
Mulatok gyakran reggelig.
Sírva zokog, fölnyög a nótá,
Zenére, ringó álomszóra
Szívem búval úgy megtelik.

Eszembe jut egy szöke lány,
Egy kék szempár, piros ajak . . .
— Kaczag a húr, csúfó a nótá;
Dőre vak álomk álmodója,
Miért ámitod önmagad?

Hangay Sándor.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Három könyv.

A karácsonyi könyvpiacon most megjelent olyan három újdonságát foglaltuk össze e cím alá, amelyet a «mi könyveink»-nek is nevezhetnénk. Mert mind a három könyv a «Magyar Világ» írógárdájának tollából került ki, mondhatnók a mi szűkebb írói műhelyünkéből. A három könyv közül, melyet alább röviden be óhajtunk mutatni a mi közönségünknek, kettő prózában írott, egy pedig verses munka.

*

Mivelhogy a litteratúraban — poéma praecedit, kezdjük a versekkel. A könyv címe: «A fiamhoz», írója Pakots József. Egyszerű, kedves, fehér könyvecske s amilyen a külseje, olyan a belső tartalma is: egyszerű, kedves és főhéher költemények foglalatai. Az első lapról egy bájos kis apró emberke néz bele okos szemmel a világba, a messze ösmeretlen jövődöbe, az életbe, melynek útja rejtelmes még előtte. De egy már bizonyos, hogy végképen sívár és kietlen nem lesz ez az út önéki soha, mert az a gyönyörű útravaló, amivel költő apja megajándékozta, mindig vet egy-egy ragyogó sugarat a ráboruló szürkeségbe és hullajt egy-egy illatos virágot az elébe ágaskodó göröngyökre. Egy szerető atyai szív meleg dobogása, gyöngéd, rajongó szeretete szól hozzánk Pakots József eme könyvének minden sorából. Szinte dihiremből, kibukással köszönti a szép májusi napot, melyen kis fia született:

Májusi nap, lobogó fény sugar,
Ti zsongó, édes lány fuvalatok,
Fakadó rózsák, víg madárdalok
Tudjátok-e, milyen boldog vagyok?

Az első kaczagás (Kaczag a fiam . . .), az első gyöngés, ami a kis ajkáról elcsendül, mind zengő dal visszhangot ver a boldog apa szívében. Majd megjelen lelkében a jövő aggodalma (El-elkísérnek . . .) s kétségkedve kérdezi magától, mit kívánjon fiának:

Diadalmas harcok alatt
Palmákkal hintsék útdat?
Vagy ejtsen rá a szeretet
Néha egy rózsalevelet? . . .

Azután testamentumot szeretne neki írni, minden sorát telehintve rajongó lelke áhítatával, elviszi a templomba, hogy ott a hit magvait ültesse zsenge szívébe:

Ne higj fiam az Istentagadónak,
Oly szegények e józan bölcselők.
Ha fájdalom van s enyhét keresel,
Hajtsd meg fejed az oltárok előtt . . .
Félig meggyógyult máris az a szív,
Amely a sorstól vár még valamit —
Nevesselek s én mégis hirdetem:
Hogy a legnagyobb tudomány a hit!

Megigéri, hogy egyszer majd elviszi egy messze kis faluba is és ott elmennék egy kicsi házhoz, egy párányi fészekhez, melynek a tyúk is átlépi udvarát, de az édes apának valamikor egy egész világ volt az, mert ott született, ott élte gyermekéveit.

Sorra szeretnők idézni a kis kötet valamennyi versét, de itt csak meg akartuk csendíteni azt a szívből fakadó meleg és nemes hangot, mely ezekből a zengő sorokból a mi szívünkbe áradt s hisszük, hogy olvasóink lelkében visszhangot fog kelteni és igazi tiszta gyönyörűséggel fogják elolvasni Pakots József könyvét, amelyből e helyen még csak négy sort idézünk, talán a legszebb versének (A legjobb anya) legszebb sorait:

Az anyák szentek, dicsőségek,
Nekik köszönjük mindmeggannyian:
Hogy bárha százszor meghal — mindig él
A szeretet a földön, kis fiam . . .

A következő könyv mintegy folytatása ennek, mert szintén az ifjúságról s az ifjúságnak szól első sorban, de gyönyörűséggel olvashatja azt mindenki. Ezt a könyvet Lampérth Géza írta, címe: «A nagy dárdás meg a kis dárdás».

A karácsonyi könyvpiaconak egyik legkedvesebb irodalmi terméke ez a külsőre is tetszetős ifjúsági könyv, amelylyel Lampérth Géza, a jeles költő gazdagította az ő ifjúsági könyvtermelésének szép sorozatát. A könyv címe: «A nagy dárdás meg a kis dárdás» és a diákélet sok derűs, mosolygós, megkacagató és elérzékenyítő epizódja kergeti egymást poétikus, keresetlen, kedves történetében. A tarka diákélet bájos intimitásai, gondja, nélkülözése és öröme van megírva költői színekkel, szerető szívvel, szárnyaló lélekkel és gyönyörű munkában. A kollégiumi élet zajos, vidám világa, az egyszerű, vidéki erkölcsök, szokások romantikája szól belőle a szívünkhöz. A cím megértéséhez tudni kell, hogy a dárdás kollégiumi műnyelven azt a szegény kálmánista diákot jelenti, aki a konviktusban étkezés idején főlzolgal a többi diáknak s ezért aztán maga is otthont kap a kollégium falai között. Két ilyen szegény diák történetét írja meg Lampérth. A két diák élete folyása, amelyet együtt hullámlazik a diákéveken túl az életfontartó, nagy küzdelem zátonyai közt is, a tárgya Lampérth oktató, nevelő hatású és magas irodalmi színvonalú könyvének. Ifjú elmék színes képzeletének, ifjú lelkek csapongó szárnyalásának útjait járja benne a költő, de amíg az ifjaknak kedves olvasmánya lesz, nekünk idősebbeknek a szívünket dobogtatja meg, mert annyi régi emlék száll felénk e könyv fehér lapjairól, hogy a fölrebben emlékek szárnyán letűnt ifjúságunknak egész színes világa kibontakozik előttünk. Hála az írónak, aki a maga lelkének kristályán át megcsillogtatja a mi emlékeinket is. Lampérth ismert nemes költői tulajdonságai mind felénk sugároznak e könyvből. Tiszta, színmagyar érzése, amely gyönyörű költeményeiben a tárogató bús hangján tudja megszólaltatni a régi kurucz idők dicsőségét, reménykedéseit, örömet, bánatát, sugárzó verőfényként árasztja el ezt a munkáját is. Nyelvének zamatos, üde magyarsága, költői fordulatai, emelkedett világnézlete a karácsonyi irodalmi termelésnek legelső sorába állítja Lampérth Gézának könyvét. Olvasóközönsége bizonyára nemcsak a boldog, gondtalan ifjú nemzedékből fog kikerülni, hanem a gyermeklélekből a férfiszívbe is eljut e könyvnek minden sora. A nagyér-

tékü, szép, kedves könyv, amelyet Mühlbeck Károly 62 finom rajzzal illusztrált, a Singer és Wolfner cégégnél jelent meg.

Messze, ismeretlen világokba vezet bennünket a harmadik könyv, mely «*Napkeleti tájak*» címmel útirajzokat tartalmaz s az írója Csudáky Bertalan. Az útleírások újabb időben, mióta a közlekedési eszközök megszüntették a nagy távolságokat, a mi irodalmunkban is meglehetősen elszaporodtak. Utazóink nagy része azonban azon sablonos nemzetközi turista-úton járnak, amelyre Baedeker jól ismert és megbízható csillagai szolgálnak kalauzst s amely út vagy délre, a napsugaras Itáliába, vagy újabban északra, a ködös fjordok világába vezet. *Csudáky*, új és kevésbé ösmert, de annál érdekesebb útra vezet minket — a napkeleti tájakra, melyeknek közelében — mint hangulatos előszavában írja szerzőnk, — a vén Európa művelt népeinek bölcsője ringott, hol most is élnek még az ősi hagyományok, hol a vallás, szokások, emberek ma is frissek, üdék és érdekesek.

Ebbe az érdekes világba Odesszából, az «orosz Páris»-ból indulunk útra Podolia gazdag és termékeny vidékein keresztül a krimi partokon. Az első állomás Szebasztopol, az egykori hatalmas tengeri erősség, melynek falaihoz a krimi háború véres emlékei fűződnek. A nagy háború kiemelkedőbb mozzanatait drámai jelentekekben tárja eléink a szerző. *Bachcsiszeraj* követezik ezután, ez a sziklakatlanba temetett, csudálatos szépségű, poézissal és hangulattal teljes világ, mely a legnagyobb orosz költőknek, Puskinnek, Miczkievicznek adott ihletet halhatatlan művek írására. A khánok ősi városának káprázatos szépsége szerzőnkét is megihlette és amit Bachcsiszerajról ír, az könyvének egyik legszebb, leghangulatosabb része, melyet olvasva szinte valami káprázatos mesevilágba képzelni magát az ember, ha a fotografikus képek nem bizonyítanák, hogy bizony mégis csak ezen a földön járunk, de ennek a földnek egy csudálatosan érdekes darabján. A krimi partok pompás fűrdőtelepei, az úgynevezett «Orosz Riviera»: Jáltá, Livádia, Alupka stb. vonulnak el most szemünk előtt *Csudáky* eleven, pasztikus előadásában. Majd a kaukázusi fűrdőhelyek következnek, amelyeknek közönségét már az ázsiai törzsek — lezginék, gurjczek, cserkeszek — festői csoportjai teszik változatossá, akik a nagy gruziai hadi úton jönnek kifelé ősi fészekből a Darjál-hegyszoroson keresztül, mely hagyomány szerint a népvándorlás kapuja volt hajdan. A szép Gruzian és a vad Dag:szíánon át jutunk a hajdani Tamara birodalmába, az örök ilyek országába, a petróleum és nafta-források világába, melynek borzalmas szépségeit megragadó színekkel rajzolja a mi utazóink a saját közvetlen szemléletre és tapasztalatai alapján.

A Korán és Zendaveszta híveiről, Tifliszről és Tamara népéről mond el még éles szemű és jó megfigyelésű szerzőnk sok-sok érdekes színes dolgot, amelyek etnografiai és kultúrhistoriai szempontból is rendkívül becsesek. Általában nagy érdeme a könyvnek, hogy bár a historiai adatokra is kiterjeszkedik, sohasem váltik szerzőnk szárazzá, a fősúlyt mindenütt a vidék és a nép lelkének megismerésére és megismerítésére fekteti s az adatszert, természetüknél fogva unalmasabb és sürkőbb részeket átszövi ügyesen és kedvesen a népköltészet, ősi népszokások, hagyományok, legendák hímes aranyzálaival. Stílusa, ami szintén nagy érdem, végig tiszta, lendületes és magyaros. A kötet, melyet *hatvanhat* pompás kép díszít, Benkő Gyula cs. és kir. udvari könyvkereskedése kiadásában jelent meg.

Dr. Zombory János.

Lisznyay hagyatéka. A Nemzeti Múzeum kéziratára érdekes írásokkal gazdagodott. Lisznyay Kálmánnak, az abszolút-kor nagy népszerűségű vándorlantasának, a

palócziadalok költőjének legutóbb előkerült írói hagyatékát ajándékozták oda a költő fia Lisznyay Tihamér és Elemér a Múzeumnak. Az 1840-től 1862-ig terjedő időszakra rendkívül becses kortörténeti adatokat tartalmazó gyűjteményben vegyesen vannak írói levelek, kéziratok, fotografiai, rajzok, zenedarabok a kor kiváló férfiaitól. Így Petőfitől, Tóth Kálmántól, Vahot Imrétől, Hollósy Kornéliától, Majthényi Flórától, Ipolyi Arnoldtól, Simonffy Kálmántól stb. Annak a szomorú kornak irodalomtörténetével foglalkozók bizonyára sok új és becses adatot fognak találni ebben az érdekes gyűjteményben.

Hittudományi pályázat. A budapesti egyetem hittudományi kara 1906 november 30-án tartott III. rendes ülésén a következő közérdekű pályakérdést tűzte ki: Fejtsék ki a művelt világi olvasóközönség igényeihez mérten a családi életről szóló keresztény tanítás mindennemű (hitelvi, vallásérkölcsi, egyház-, állam- és társadalomjogi) vonatkozásában a közjóval.

Határidő 1908 márczius 1. Jutalma a Horváth-alapból 2000 (kétezer) korona. A pályázók tisztán, olvashatóan és idegen kézzel írt pályamunkájukat a lepecsételt jellegű levélke kíséretében a budapesti hittudományi dékánai hivatalhoz a kitűzött időig nyújtják be. A pályanyertes mű szerzője művét köteles lesz kinyomatni.

De Caux Mimi. Az a nagy színházi riadalom, melyet a szegény Vidor pisztolylovése keltett, még el sem csitult, mikor a világtól elvonultán, úpesti csendes magányában meghalt egy nyolczvanöt éves szép matrona, aki valamikor egyik fényes csillaga volt a magyar színpadnak. *De Caux Mimi*, idegen névvel, de magyar szívvel és lélekkel futotta meg ragyogó pályáját, mely még akkor kezdődött, mikor a magyar színezett kicsiny, de lelkes és önfeláldozó gárdája úttörő munkájához fogott. Mikor a primadonnák nem csak a lábukat és a fellepti díjakat tudták magasra emelni, hanem hangjukkal és művészetükkel emelkedtek a magasabb régiókba. *De Caux Mimi* egy ősi francia nemesi család sarja volt, amely a francia forradalom után jött Magyarországra s a művésznő atyja már hivatalt viselt az erdélyi kormányzóknél. A kis Mimi művészi pályáját Budapesten kezdte, ahol a Nemzeti Színháznak lett tagja s az első magyar népszínműveknek főszerepeit játszotta. Hogy gyönyörű hangját tovább képezze, Olaszországba ment s ott a nagyhirű énekmeister Don Manuel Garzia iskoláját járta. Onnan külföldi hangversenyútra indult, mely valóságos diadalút volt számára. Megfordult Párisban, Londonban, mindenütt büszkén vallotta magát magyarnak, mindenütt csudálatos és hódolatot keltett tüneményes hangjával és szépségével. Londonban éppen az emigráció idején volt s házána meleg vendégszeretettel fogadta a magyar emigránsokat, Kossuth Lajost és társait, sőt a külföldön bujdosó szegényebb hazafiakat jelentékeny anyagi segélyben részesítette. Fényes diadalainak színhelyéről is visszavágyódott a magyar földre s itt élte le fényes, zajos életének szép, csendes alkonyát. Itt borult rá szeliden az édes anyaföld.

A vándorkiállítás. A felvidéki vándorkiállítás, mint értesülünk, igen szép erkölcsi és anyagi sikerrel zárult be múlt vasárnap Sátoraljai helyen, ami első sorban a kiállítás buzgó és lelkes igazgatójának, *Balogh Bertalan*nak az érdeme. Összesen huszonhárom művet adtak el mintegy 12.000 korona értékben, amivel az eladások összege már több mint ötven ezer koronára emelkedett. A vándorkiállítás anyagát Ujhelyből Debreczenbe szállították, ahol az ott lakó festő- és szobrászművészek műveivel kibővítve, Bosznay István festőművész rendezte a kiállítást, melyet f. hó 13-án nyitottak meg ünnepélyesen az ipariskola helyiségeiben. Debreczenben e hó 27-éig marad a kiállítás.

A magyar nők kiállítása. A magyar nők közművelődési körének művészeti és iparművészeti osztálya gazdag és derekas művészi színvonalon álló kiállítást rendezett a kör Váci utca 9. sz. alatt levő helyiségében. A kiállítást gróf *Apponyi* Albertné védnök nyitotta meg fényes közönség jelenlétében, melynek sorában megjelent többek között *Apponyi* Albert gróf kultuszminiszter, *Firczak* Gyula munkácsi püspök, *Vay* Péter gróf pápai protonotárus. A rendkívül érdekes kiállításon legnagyobb számmal képzőművészeti alkotások, különösen festmények vannak, emellett azonban a női kézműmunka produktumai is előkelő helyet foglalnak el. A festmények között fel tűnik *Jókai* Róza, *Feszty* Árpádné kilenc képe, mindegyik szép tehetségre valló alkotás. Olajfestmények, pasztellek,

szén- és czeruzarajzok, akvarellek egész erdejé következnek egymásután. A kiállítók közt vannak többek közt a következők: Telkessy Valér (három érdekes képpel) Radoné Hirsch Nelli (két karakterisztikus arcképpel), Komócsy Józsefné (egy kedves csendélettel és tanulmányfóvel), Szontagh Aranka, Opper Magda, Urbáry Biri (akvarellekkel), Udi S. Mariska, egész illusztráció-gyűjteménnyel, báró Splényiné, Zichy Leona, Strobl Zsófia, Pejacevics Jolán grófnő, Braunecker Ernesztin bárónő stb. Az iparművészeti rész elsősorú érdekessége a Szontagh-nővérek csetneki csipkéi, melyek eredeti tervek után, az irlandi csipkék technikája szerint készültek, azzal a különbséggel, hogy eredeti magyar motívumok vannak bennök igen ügyesen és tetszetősen feldolgozva. Meltán sorakozik ezek mellé Treitz Péterné kiállítása lángolt bársonymunkákból, melyek gyönyörű színezésükkel keltenek figyelmet. Szépek *Blaskovich* Irén égetett bársonyai és *Szontagh* Aranka cserépedényei. A változatosan rendezett kiállítás naponta 9—7 óra közt van nyitva a közönség számára. Belépő-díj 60 fillér.

A Szépművészeti Múzeum metszetgyűjteménye. Ujonnan épült Szépművészeti múzeumunknak, melynek kértárát a múlt napokban nyitották meg, rendkívül gazdag és páratlan érdekességű metszetgyűjteménye van, amelyet szintén most rendeznek *Terey* Gábor igazgató vezetésével. A rendezés már annyira előre haladt, hogy e hó végén, vagy a jövő év elején ezt a gyönyörű gyűjteményt is megnyithatják. A kiállításokat sorozatonként fogják rendezni s az első sorozatot a magyar művészek rajzai nyitják meg, akik közül a következők szerepelnek műveikkel: Idősb Markó Károly, Barabás Miklós, Canzi Ágoston, Ligeti Antal, Thán Mór, Keleti Gusztáv, Munkácsy Mihály, Zichy Mihály, Benczur Gyula, Brocky Károly, Libay Lajos, Mészöly Géza, Deák-Ebner Lajos, László Fülöp, Olgyai Viktor, Stroboter Frigyes, Conrád Gyula, Faragó József, Neogrady Antal, Coulin Artur, Bartá Ernő, Schickedanz Albert, Tölgyessy Artúr, Mednyánszky László, Wellmann Róbert, Major Jenő, Balló Ede, Paczka Kornélia, Glatz Oszkár, Kacziány Ödön, Horovitz Lipót, Kriesch Atadár, Vadász Miklós, Pajtás Ödön, Benczur Béla, Szlányi Lajos és Nagy Sándor. A nagy mesterek közül csupán Lotz Károly hiányzik a kiállításon, azonban az ő gyűjteményét úgyis teljes egészében mutatják be a Lotz-gyűjteményben.

A Népszínház új igazgatója. A Népszínház hanyatott ügye e hét folyamán végre valamelyest újra kerékvágásba jutott. A színházi bizottság úgy döntött, hogy az eddig-nél realisabb feltételekkel újra kihirdeti a pályázatot a színház igazgatósára, ez azonban csak a jövő ősze lesz aktuális. Ebben a szezonban a főváros házi kezelésben tartja meg az intézetet és vezetését 1907 június 30-ig *Megyeri* Dezsőre bízta, aki a héten már meg is kezdte működését. *Megyeri* Dezső ösmert és jóhírnévű színházi ember, mint színész is kiváló, egyideig a kolozsvári Nemzeti színháznak volt igazgatója, s legutóbb a Magyar Színház főrendezője. Az adott körülmények között mindenesetre helyes megoldás ez, mert az új igazgató egyénisége reményli nyújt arra, hogy erős és ügyes kézzel sikeresen vezeti tovább, legalább az évad végéig, a szerencsétlen színház megrokkant hajóját.

Ör.

A király látogatásai. Budapest társadalmi életében nagyjelentőségű változást jelent az a ritka dátum, amikor a magyar király falai között időzik. Ilyenkor a főúri termek megtelnek ragyogó, díszes társasággal, estély estélyt követ, a jótékonyság nemes formákat kap, szóval egész Budapest feletti verőfény árad, a korona sugárzó fénye. Legkiemelkedőbb mozzanatai a király itt időzésének azok a látogatások, amelyeket nemzeti vonatkozású ünnepeinknél, a műcsarnokban, szépművészeti palotánkban, művészeink műtermében stb. tesz. E héten több ilyen látogatás esett meg. A legünnepesebb keretben ment végbe a Szent István-templom zárókövetélénél történt megjelenése. Ide őfelsége udvarának kíséretében jött el. Megjelentek *József* királyi herceg, *Augusta* királyi hercegnő, *Klotild* királyi hercegnő és *Erzsébet* *Henriette* királyi hercegnő. A csendes misét *Hornig* Károly veszprémi püspök mondta. Az asszisztenciában részt vettek:

Bogisich Mihály címzetes püspök, aki a keresztet vitte, *Jánosy* veszprémi oldalkanonok, *Kollányi* Ferencz dr. jáni apát, *Stieber* Vincze apátplébános, *Robitsék* Ferencz h. papnevelő intézeti kormányzó, *Vezér* Lajos és *Zatkovich* Béla lipótvárosi káplánok.

Művészeti életünkre bizonyára frissítőleg fog hatni őfelségének az epreskerti művésztelepen tett látogatása.

A király nyitott fogaton *Schaffgotsche* gróf őrnagy szárnysegéd kíséretében érkezett a festő mesteriskolához, amelynek bejáratánál *Benczur* Gyula, a mesteriskola igazgatója fogadta.

— Bizony rég nem jártam itt — mondta a király. — Azt hittem, ma sem jöhettek el a sötét nap miatt, de szerencsére kiderült.

A művész egyenesen műtermébe kísérte a királyt a millenáris nagy kép elé, mely az országgyűlés két házának a király előtt való hódolását örökíti meg. A képen a királyi várpalota tróntermeben az emelvényen áll a király, mellette ül *Erzsébet* királyné s ott vannak *Lajos Viktor*, *Frigyes* és *József* kir. hercegek, az udvari főméltóságok és magyar zászlósorak. Az előtérben áll *Szilágyi* Dezső akkori házelnök, amint a nemzet hódolatát tolmácsolja. Körülötte vannak a történeti esemény főbb szereplői, az akkori kormány tagjai, élükön *Bánffy* Dezső báró miniszterelnökkel, *Vasváry* Kolos bitoros hercegprímás, *Schlauch* Lőrinc bitoros, főrendek, képviselők, egyházi és világi méltóságok. A király meglepetten állt meg a hatalmas festmény előtt:

— Ah már majdnem készen van. Sokat haladt a képen, amióta nem láttam.

— De sokat is dolgozom rajta, felség — szót a művész.

— A kép valóban impozáns. Az egyes alakok élet-hiven vannak eltalálva.

— Igen, felség — válaszolt a művész, — mert a legtöbb szereplő modellt ült a képhez.

A király elismerőleg gratulált, majd megnézte a mester többi, most készülő és befejezett művét. Huszonöt percznyi időzés után a király meleg szavakban fejezte ki elismerését s elbúcsúzott a mestertől. Közben megkérdezte:

— Van-e valami látnivaló Strobl műtermében?

A mester igenlő válaszára a király átsétált a szobrázati mesteriskolába, ahol *Strobl* Alajos tanár éppen Dobó István egri emlékszobrának mintáját dolgozta. A mesternek nem lévén előre bejelentve a látogatás, a bejáratnál gipszes, agyagos ruhában mentegődött ő felsége előtt.

A király mosolyogva jegyezte meg:

— Sose mentse magát. Szívesen nézem munkaközben.

Strobl erre megmutatta a királynak *Albrecht* kir. hercegnek, *Frigyes* kir. herceg kilenc éves fiának két szobrát.

— Nagyon kedves és sikerült dolgok — mondta a király, aki elismeréssel szót az egri szoborműről s a kertben fölállított branyiszközi honvédelemről, a mester növendékének, *Fakics* Ernőnek szép munkájáról is.

A pápai államtitkár lakása. X. Pius pápa megválasztása után a Vatikán lakásbeosztását teljesen megváltoztatta. A pápa ugyanis nem elődje lakosztályát foglalta el, hanem a második emeletről fölköltözött a harmadikra. *Rampolla* volt államtitkár lakásába, mely ugyancsak hagyományos államtitkár lakás volt. *Merry del Val* bitorosnak, az új államtitkárnak tehát más lakást kellett kijelölni. El is foglalta az úgynevezett Borgia-termeket, amelyeket VI. Sándornak és családjának használtak a XV. század vége felé *Pinturinkis* festett ki; műtörténeti szempontból tehát rendkívül becsekesek e termek, annál inkább, mert XIII. Leó fényesen restauráltatta is. Akkor rossz néven vették a spanyol államtitkártól, hogy ezekben a pompás termekben helyezkedett el, bár ezekét ő csak fogadótermeknek használta és soha sem magánlakásnak. A Borgia-termeket azonban mindenképpen kimélni kellett s ezért elhatározták, hogy a bitoros államtitkár új lakást kap. Másfél évig dolgoztak a falak és szobák átalakításán, s most végre a berendezésükkel is készen vannak. A Vatikán délkeleti lépcsőjéről van a bejárat a lakásba, amelyet az államtitkár hivatalos helyiségül kapott. Az első a belépő szoba, következik két várakozó szalón, majd a konferencia- és a trónterem, mert külön trónterme ősi etikét szerint, minden Rómában lakó kardinálisnak van. A diplomaták fogadóterme következik ezután, majd még egy nagy terem, amely tulajdonképpen *Merry del Val*

dolgozó-szobája és egyben könyvtára. Ezeknek a termeknek berendezése sokban alkalmazkodik a bennük látható és V. Pál pápa idejéből származó értékes freskókhöz, amelyek természetesen megkíméltek. A biboros államtitkár magánlakása dolgozó-szobájából nyílik s a Vatikán északkeleti része felé esik. Ezekben egyszerű de izléses angol bútor van; az angol divatot egyébként is kedveli Merry del Val, akinek atyja londoni spanyol nagykövet volt, s ifjúkori legszebb éveit az államtitkár is Angliában töltötte. Érdekes végül, hogy az összes berendezkedés költségét egy *Rekorder* nevű nagyon gazdag spanyol pap fődözte, aki büszke arra, hogy végre a maga nemzetéből neveztek ki pápai államtitkár. Az ajándékot Merry del Val nem akarta elfogadni, de a spanyol pap szereteire méltóan addig erőszakoskodott, amíg a szent atya sem talált akadályt a dologban, s meghagyta az államtitkárnak, hogy fogadja el a berendezést.

Lapponi halála. Egy érdekes öreg ember szállt el e héten a földi térekről. Már földi életében kivételes helyzet jutott osztiályszerű, közel volt az égi világossághoz, mert Isten földi helytartójának, a pápának volt házi orvosa. Lapponi dr.-t már XIII. Leo alatt ismerte a világ. XIII. Leo pápának nem volt Lapponinál hívebb embere. Ő gondozta, óvta hidegtől-melegtől s az ő karjában lehetne ki lenné. X. Pius is megtartotta szolgálatában Lapponit, sőt könnyfittet is szolgálatban lényegesen. Lapponi megnövekedett szabad idejében sokat foglalkozott a spirítizmussal, terjedelmes könyvben megírta történetét és róla való nézeteit. A könyvet hamarosan szétkapkodták s ma már francia és német fordításban kering, pedig egy eszendeje sem mult az olasz kiadás megjelenésének. Lapponi dr. már hetek óta nagybeteg volt s ő maga is bizonyosra vette, hogy nem fog meggyógyulni. Három hónappal ezelőtt ugyanis Lapponi egy kórházban megátogatott egy beteget. Megvizsgálta, hogy két nap alatt túl lesz minden veszedelmen. Amikor az orvos eltávozott, a beteg behívatta ápolóját és így szólt hozzá:

— Lapponi tanár azt mondja, hogy két nap alatt meg fogok gyógyulni. Pedig a valóság az, hogy két nap múlva halott leszek és egy hónap múlva meghal ön is. Három hónap múlva pedig Lapponi dr. is követni fog bennünket.

A jóslatot köztölték Lapponival, akit ez nagyon, megrendítet, mert a beteg és az ápoló a megjelölt időben csakugyan meghaltak. Azóta búskomor lett s most, mint a római lapok írják, éppen negyedével a jóslat után, ő is meghalt.

Lapponi Giuseppe dr., a ki ötvenhat évet élt, Bolognában tanult és ott avatták orvosá 1875-ben. Egy ideig Tartuffi dr. híres anatómus segédje volt és 1888-ban a Vatikánba került Cecarelli dr. pápai orvos mellé. Cecarelli kevéssel több meghalt s helyét XIII. Leo pápa mellett Lapponi dr. foglalta el. Mint a pápa orvosa, mindössze kétszáz koronát kapott havonként. Ezt a fizetést évszázadokkal ezelőtt állapították már meg a pápa orvosa részére. Természetes azonban, hogy a fizetésen kívül mind XIII. Leo pápától, mint X. Piusától is sok értékes ajándékot kapott.

Lapponi jelentősége főképp XIII. Leo pápa betegsége alatt domborodott ki, amikor kiderült, hogy nagy befolyása volt a pápára nemcsak egészségügyi tekintetben, hanem politikailag is. Annak idején a pápa udvarában erősen megtámadták, mert a beteg pápához nem engedett más orvost. Pedig kiderült, hogy a diagnózist is eltévesztette s tüdőgyuladást állapított meg mellhártyalob helyett. A halkodló pápa Lapponinak mondta a híres szavakat: «Bárhogy ítéljen is meg a történelem, minden szavam az egyházé volt.» Ő hirdette ki annak idején, a pápa halálának beálltát.

Unnepelt művész. Egy kitünő, országos híri művészünkert érte méltó ünneplés abból az alkalomból, hogy művészetének egyik legszebb alkotása már Budapest főváros legszebb pontját ékesíti. Az Andrassy-szobor alkotójáról, Zala Györgyről van szó, akinek tiszteletére az Országos kaszinó százötven terítők lakomát adott. A lakomán felköszöntőkben ünnepezték Zalát, így *Gullner* Gyula és *Bársony* István méltatták rendkívül melegen művészi érdemeit. Az ünneplés visszhangra talál kétségtelenül a művészetért lelkesülő egész magyar társadalomban is.

A «Vasváry Pál-Kör» folyó évi december hó 8-án tartott gyűléséről a következő jegyzőkönyv vették föl: Jelen voltak a következők: Bányai Emil, Dankó János, Egressy János, Firczak Gyula, Gönczy Miklós, Gallovcics Andor, Kaminszky László, Komán Andor, Kosztyu Pál, Kutka Miklós, Lucza János, Markos Olivér, Mán Mihály, Orosz Miklós, Popovics Ferencz, Rácz Mihály, Pévész Jenő, Sándor Oszkár, Suba Ervin, Szabó Jenő, Szaplanczay Ödön, Tóth Gyula, Vaszkó István, Vancsa István, Vancsa Viktor, Zsilnik János.

Tárgy: Az alapszabályok ügye.

Kutka Miklós elnök a gyűlést megnyitván, napirend előtt Popovics Ferencz a következő sürgősségi indítványt nyújtja be: «Mivel elnök úr a nyílt levelünkben megjelölt összeférhetetlenségől nem értette ki a bizalmatlanságot, sőt most már saját nevében vette fel a szükségesnél személyes hajsztát abban a feleslegesen terjedős válasziratban, melyet nyílt levelünkre adott: *Ennélfogva Ön irányában, a bizalmatlanságot ezennel világosan, saját nevével megnevezve és félremagyarázhatlanul kifejezzük.*»

Ezen sürgősségi indítvány az elnök személye ellen irányulván, Kutka Miklós elnök a tárgyalás vezetését Kosztyu Pál alelnöknek engedte át.

Az indítvány fölötti szavazás előtt Kutka Miklós kívánságára fölolvastatt az az «*Intermezzo*» című válasz, melyet ő a Kör több tagjának a hirlapokban megjelent nyílt levelére adott.

Többek hozzászólása után a vita berekesztetvén, a gyűlést vezető alelnök fölteszi a kérdést, hogy megszavazza-e a gyűlés a beadott bizalmatlansági indítványt: *Igen vagy nem?*

Erre a bizalmatlansági indítvány *egyhangulag* elfogadtatott.

Kutka Miklósnak az «*Intermezzo*» című válaszából és a gyűlés megnyitása alkalmával tett kijelentéséből kiderülvén az a sajnálatos tény, hogy a «Kör»-nek jóváhagyott alapszabályai mai napig nincsenek és így a Kör jölgig nem is létezik, ennek következtében a gyűlés *Kosztyu Pál* elnökre alatt értekezlet alakult át és elhatározta egy 7 tagú bizottság kiküldését oly célból, hogy az alapszabályokat, amennyiben ilyenek még kidolgozza nem volnának, vagy pedig a már meglevő alapszabálytervezet alkalmasnak nem találván, újabb alapszabálytervezetet dolgozzon ki és egyuttal az ügynevezett «*Hármas alap*» vagyonának ügyét is rendezze s mindezekről egy, legkésőbb jövő évi január 20 ig egybehívandó újabb értekezleten tegyen jelentést.

A bizottságba elnöklül: *Kosztyu Pál*, jegyzőül: *Orosz Miklós*, tagokul pedig: *Lucza János*, *Suba Ervin*, *Szabó Jenő*, *Szaplanczay Ödön*, *Zsilnik János* választottak meg.

Kelt 1906. december hó 8-án.

Orosz Miklós,
i. z. (rtekezlet jegyzője.)

Jelen jegyzőkönyv hitelesül:

Kosztyu Pál,
elnök.

Gönczy Miklós.

Suba Ervin.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

K. M. Nagyon szívesen nyitunk teret minden új tehetségnek, sajnos azonban, hogy *tehetség* nem terem minden bokorban. Így az ön pártfogoltját sem ítéhetjük annak, legalább a most beküldött dolgozatok után. Tessék talán egy újabb küldeményvel beigazolni azt a reményeséget, amit ehhez fűzött.

V-e. Igen, az a hetilap már megszűnt.

Bori. Utána járunk és megüzenjük az eredményt.

Zmp. Az utolsó bemutatkozás óta haladást konstatálhatunk, de még ez sem az igazi. Várjuk.

Dr. Ilyen terjedelmes és elvont fejtegetéseket, sajnálatunkra nem közhelünk; szívesen vennénk azonban egy rövidlebbre szabott és népszerűbben megírt értekezést ugyanerről a témáról.

Homo sum. Köszönjük, válogatunk belőle.

S. K. Érdekes és jól megírt dolgok, de inkább szaklapba valók. A kézirat rendelkezésre áll pár napig.

D. J. (A *hollé*.) Poé e remekét sokkal jobb fordításokban bírjuk már, hogy sem az ön kísérlete számba vehető volna. Tessék olyan művekkel próbálkozni, melyek még lefordítva nincsenek. Fordítást mi különben csak nagyrítván közlünk.